

LÜHIDALT

Helga ja Enn Nõu. Need meie väga vanad armastuskirjad. 1956–1958. Tallinn: EKSA, 2025. 477 lk.

Raamatut, mis sisaldab „317 romantiist ja avameelset armastuskirja” (lk 5), võib mõista intiimse eeltaktina Enn Nõu kroonika-raamatule „Ülestähendusi ajast ja elust. Mälestuste kroonika 1956–2022” (2023), kus erasfääri jäädvustamisel on hoitud lühidat ja delikaatset joont.¹ Alates Enn Nõu ja Helga Raukase tutvumisest 1956. aasta oktoobrikuus kuni abiellumiseni 29. detsembril 1957 ja seejärel paratamatutel lahusoleku hetkedel 1958. aasta sügiseni peetud kirjavahetus liikus Uppsala (vahepeal Ennu sõjaväeteenistuse ajal Linköpingu ja Loftahammari) ning Stuvsta (vahepeal Helga praktika tõttu Mellösa) vahel. Ning enesest mõista ilmub värskest armunute ja kiiresti kihlunute kirjade publikatsioon tundetulva kogu selle ehtsuses: nii ebalus- kui ka meelekindlushetkedel, nii ennastsalgavas joobumuses kui ka õrnalt mõrkjas kiivuses, läheduse ilus (tagantjärele) ja eemaloleku nukruses, nii argisuses kui ka ülevuses – samuti tülitsemise, andeks palumise ning armastuse kinnitamise kordub jadas. Ühtaegu toimub kirjatsi esmalt end vastastikku lähemalt avav, seejärel juba sügavuti pühenduv ja samal ajal igatsev vestlus, nagu on üsna algusjärgus sõnastanud kirjutamise mõtte Enn Nõu: „Püüan ikka dispositsioonis Sinu kirja jälgida, nii et kirjavahetus ei oleks ainult jutustav vaid ka vestlev, arutav, ka vaidlev vahel” (lk 75).

Elukroonika väärtus on sellelgi raamatul: intiimsete avalduste kõrval kirjutatakse igasugu kohtumistest, seltskonnäritustest, päritoluperest, lahkkelidest sõprusringkonnas, kino- ja teatrikülastustest, lugemiselamustest, muusika kuula-

misest, tööpäevadest ja õppimisest, argivintsutustest ja asjaajamistest, Enn Nõu mainib põgusalt meeleavaldusi, maailmasündmusi (Ungari ülestõus) ning jagab eredaid muljeid sõjaväeteenistuse ajal. Kirjadele on mõnikord lisatud ajalehelõigendeid nii uudistest-teadetest, karikatuuridest, reklaamidest, fotodest kui ka lihtsalt kohtadest, kas kindlate mälestuste elustamiseks või mingi tarviliku (nt Uppsala) miljöö kujutamiseks. Liati kuuluvad kirjad aega, kui postmargidki olid tähenduslikud – neid on siin-seal kirjeldatud, nagu on ümber jutustatud postkaartide pilte. Tähelepanuväärsel määral kätkeb kirjavahetus isikupäraseid joonistusigi, kuid raamatut on illustreerimas neist üksikud. Kõiki tekstiga kokku käivaid visandeid, mõnel juhul suisa koomikseid, on siiski kursiivis kirjeldatud, mis mõistagi ei suuda n-ö täit pilti luua.

Ajapikku hakkavad pikantsed kirjelused, samuti erimeelsuste silumised ning kõhkluste ja kindluste vaheldumised muidugi korduma. Ent seesugune võnkumine käib noore armastuse juurde („Monotoonus pole sugugi lõbus, mitte ei ole” ja väike tülitsemine „teeb elu põnevamaks ja tõestab ikka, et ei saa ilma üksteiseta läbi...”, lk 155–156), kasvatades veendumist valiku ainuõigsuses, ja kahtlemata toetab eeldust, mis on selle raamatu eredaim tahk. Seejuures peegeldavad noored armastuse „nii mitu[t] nagu” (lk 387) hämmastava avaruse ja elutarkusega, nagu ka moraalküsimusi ja põlvkondadevahelisi erinevusi tõekspidamistes.

See on küll avameelselt intiimne raamat, kuid samal ajal liigutavalt inimlik teekond teineteise jäägitu toetamise ja mõistamiseni – ilus üldistust võimaldav armastuse lugu. Selle avaldamine on julge ja otsustav tegu: parem ikka ise oma kindla käe ja hoolega, kui lasta hiljem võhikutel pusida.

B. M.

¹ Vt Lühidalt. – Keel ja Kirjandus 2024, nr 5, lk 497.